

JEZIK I PANDEMIJA KORONAVIRUSA: NEOLOGIZMI U ITALIJANSKOM JEZIKU ŠTAMPE

Jelena Puhar, Univerzitet u Beogradu, jelena.puhar@fil.bg.ac.rs

Marija Mitrović, Univerzitet u Beogradu, marija.mitrovic@fil.bg.ac.rs

Original scientific article

DOI: 10.31902/fil.46.2023.5

UDC: 811.131.1'373:070

Sažetak: Pandemija kovida 19, proglašena od strane Svetske zdravstvene organizacije 11. marta 2020. godine, uslovlila je promene u različitim aspektima svakodnevnog života. U ovome radu bavili smo se jezičkim promenama u italijanskom jeziku koje su se manifestovale stvaranjem novih reči, poprimanjem novih značenja već postojećih reči i pozajmljivanjem stranih reči. Cilj nam je bio da predstavimo i istražimo italijanske neologizme povezane sa pandemijom novog koronavirusa prikupljane u periodu između marta 2020. godine i februara 2022. godine iz članaka italijanskih štampanih i onlajn dnevnih novina *Corriere della Sera* i *La Repubblica*. Sprovedeno istraživanje je pokazalo da su leksički neologizmi znatno brojniji od semantičkih neologizama, kao i da je najzastupljenije tvorbeno gnezdo obrazovano oko pozajmljenice *covid*.

Ključne reči: neologizmi, kovid 19, pandemija, italijanski jezik

1. Uvod

Budući da jezik predstavlja sistem u neprekidnoj evoluciji koji odražava našu stvarnost, situacija uzrokovana pandemijom kovida 19 izazvala je, sasvim razumljivo, pored ostalih, i jezičke promene koje se ogledaju u nastanku novih reči, preuzimanju novih pozajmljenica i stvaranju novih značenja postojećih reči.

Predmet ovoga istraživanja su italijanski neologizmi povezani sa pandemijom kovida 19, te ćemo ih, u skladu sa odgovarajućom literaturom iz ove oblasti, posmatrati iz dva ugla – leksičkog i semantičkog. U okviru leksičkih neologizama predstavimo prikupljene pozajmljenice i skraćnice¹ ispitaćemo njihovu produktivnost u tvorbi novih reči, dok ćemo, baveći se semantičkim neologizmima, ukazati na njihova nova značenja nastala usled uticaja pandemije kovida 19. Glavni cilj našega rada jeste da, služeći se primerima preuzetim iz

¹ Micheli (168, 172) među mehanizme za građenje novih reči ubraja i skraćivanje.

italijanske dnevne štampe², prikažemo, opišemo i sistematizujemo neologizme nastale u okvirima italijanskih novinskih članaka čija je tema, u raznim okvirima, bila pandemija koronavirusa u Italiji i svetu. Palermo (165), Bonomi (195–196), Adamo i Della Valle (2017, 22) beleže da dnevna štampa, zahvaljujući svojoj informativnoj funkciji, učestvuje u bogaćanju leksičkog fonda kako tvorbom novih reči, tako i prodiranjem termina³ u svakodnevni jezik i pozajmljivanjem stranih reči. Građu za ovo istraživanje prikupili smo iz štampanih i onlajn izdanja dnevnih novina *Corriere della Sera* i *La Repubblica*, objavljivanih od marta 2020. godine do februara 2022. godine.

Neologizmi se u literaturi definišu kao nove reči kojima se bogati leksički fond (Beccaria 530; Dardano 127; Piro 188; Serianni i Antonelli 201). Najčešće nastaju iz potrebe da se imenuje novi predmet ili pojam i predstavljaju, zapravo, sposobnost jednog jezika da se prilagodi istorijskim, kulturnim i društvenim promenama, kao i naučnim i tehnološkim inovacijama (Adamo i Della Valle 2017, 7).

Kao što smo već naveli, neologizmi mogu biti leksički ili semantički (Aprile 61). U leksičke neologizme Aprile (61) ubraja pozajmljenice i reči nastale posredstvom procesa tvorbe reči⁴, navodeći da se oni lako prepoznaju s obzirom na to da je reč o leksemama koje ranije nisu postojale, kao što su to, na primer, *gettonista*, *resettare*, *glocal*. S druge strane, semantički neologizmi⁵ se odnose na promenu značenja ili stvaranje novih značenja postojećih reči (Aprile 61; Cardinale 35). Tako, na primer, Cardinale (58) navodi primer promene značenja reči *cabina* ('zatvorena prostorija na brodu ili plaži') koja postaje deo izraza *cabina di regia* u značenju „akustično izolovana prostorija iz koje režiser upravlja televizijskim programima“, koji je, pak, dobio i novo pravno-političko značenje ('telo koje rešava sporove i donosi odluke u krucijalnim momentima') u okviru Vlada italijanske Druge i Treće republike. Nastanak semantičkih neologizama vrlo često predstavlja prelazak reči iz jednog u drugi, uglavnom stručniji, domen upotrebe, kao što je slučaj sa rečju *campana* ('zvono'), čije je novo značenje „kontejner u obliku zvona koji služi za razvrstavanje otpada“ (Adamo i Della Valle

² U ovome radu, radi predstavljanja što većeg broja primera, a zbog nedostatka prostora, nećemo uvek navoditi cele rečenice u kojima se javljaju neologizmi, već ćemo u nekim slučajevima, kao npr. kod veoma zastupljenih tvorbenih gnezda obrazovanih oko pozajmljenica *Covid* i *Zoom*, samo izdvojiti prikupljene neologizme.

³ Na primer, upravo je upotreba termina poput *anticorpi*, *incubazione*, *intubare*, *estubare* u jeziku dnevne štampe (i uopšte u jeziku medija) u doba pandemije kovida 19 doprinela širenju medicinskih termina u svakodnevnom jeziku.

⁴ U italijanskoj literaturi neologizmi nastali prefiksacijom, sufiksacijom i slaganjem nazivaju se i *neologismi combinatori* (Dardano 127), *neologismi derivativi* (Serianni i Antonelli 201), *neologismi di combinazione* (Idem).

⁵ Ovaj pojam se u italijanskom jeziku označava još i terminom *neosemie*, koji je uveo Tulio De Mauro (Adamo i Della Valle 2017, 7).

2017, 111–112). Adamo i Della Valle (2017, 112–124) navode da semantički neologizmi mogu imati svojstva metafore, metonimije, antonomazije, dijalektizama, leksičkog kalka ili pozajmljenica.

U centralnom delu ovoga rada bavićemo se najpre leksičkim neologizmima povezanim sa pandemijom novog koronavirusa. U prvom potpoglavlju posvećenom leksičkim neologizmima (2.1.1), naša pažnja biće usmerena na prikupljene pozajmljenice koje je italijanski jezik preuzeo u 21. veku⁶. S jedne strane, bavićemo se njihovim značenjem, a s druge strane analiziraćemo nove reči motivisane takvim pozajmljenicama. U 2.1.2. fokusiraćemo se na leksičke neologizme u čijem sastavu nema stranih leksema kojima se italijanski leksički fond bogatio u 21. veku. Potpoglavlje 2.1.3 posvećeno je skraćenicama povezanim sa pandemijom kovida 19. U 2.2 prikazaćemo prikupljene semantičke neologizme i ukazaćemo na njihova nova značenja nastala usled pandemije. U poslednjem poglavlju našega rada (3) iznećemo zaključna razmatranja.

2. Analiza korpusa

2.1. Leksički neologizmi

2.1.1. Pozajmljenice preuzete u 21. veku

Pozajmljenice predstavljaju reči stranog porekla preuzete u originalnom ili prilagođenom obliku (Adamo i Della Valle 2008, 71; Cardinale 36). Mogu biti *prestiti di necessità* ('pozajmljenice iz nužde'), koje imenuju još uvek nepoznate pojmove stranog porekla, ili *prestiti di lusso* ('pozajmljenice iz luksuza'), čije je pozajmljivanje uslovljeno prestižom stranog jezika (Adamo i Della Valle 2008, 71; Dardano 132). U italijanskom jeziku pozajmljuju se najčešće imenice, koje ostaju nepromenljive. Posebna vrsta pozajmljenica je kalk, koji može biti semantički (*semantico*) ili prevodni (*di traduzione*) (Dardano 132). U prvom slučaju italijanska reč preuzima novo značenje, a u drugom italijanskim elementima se prevode elementi stranog porekla.

2.1.1.1. Najfrekventnija pozajmljenica u našem korpusu je internacionalizam *covid*. Svetska zdravstvena organizacija zaraznu respiratornu bolest izazvanu virusom *Sars-Cov-2* nazvala je 11. februara 2020. godine *covid 19*. *Covid* predstavlja akronim engleskih reči *Corona Virus Disease*, a broj 19 odnosi se na 2019. godinu u kojoj je ova bolest identifikovana u Kini. Italijanski jezik je pozajmio ovaj anglicizam, a oblik *covid / Covid* bez oznake godine ubrzo se proširio u italijanskoj štampi (Pietrini 13).

Naša analiza tekstova italijanskih dnevnih novina je pokazala da je frekventnost terminâ *SARS-CoV-2*, naziva za virus koji prouzrokuje kovid 19, i *coronavirus*, uobičajenog naziva virusa, manja od frekventnosti termina *covid*

⁶ O hronološkom pregledu pozajmljenica u italijanskom jeziku v. npr. u Aprile 99–117, D'Achille 72–83 i Piro 204–216.

(19), što se može objasniti činjenicom da govornik teži da za imenovanje pojmova koristi što jednostavnije reči i izraze (Duarte 169).

Akronim *Covid* može imati imeničku ili pridevsku funkciju. Prilikom upotrebe ovog akronima sa imeničkom funkcijom javljaju se oscilacije u rodu (Sgroi 2020⁷, Devoto i Oli 2022). U našem korpusu nalazimo primere i muškog (*il Covid*) (1) i ženskog (*la Covid*) roda (2). Marazzini (134–137) smatra da reč *Covid* treba upotrebljavati u ženskom rodu jer se ta reč odnosi na imenicu ženskog roda *malattia* ('bolest'). Međutim, Sgroi (2020)⁸ beleži da je frekventnija upotreba u muškom rodu, što naš korpus potvrđuje. Naime, imenica *la covid* upotrebljena je samo devedeset tri puta, dok se imenica muškog roda *il covid* javlja 5892 puta. Dodeljivanje muškog roda imenici *covid* objašnjava se činjenicom da je većina imenica sa završetkom na suglasnik u italijanskom jeziku muškoga roda (Sgroi 2020⁹), kao i time što se *covid* može odnositi na imenicu muškog roda *virus* (Di Pace i Pannain 141).

U italijanskom jeziku leksema *Covid* ima nekoliko značenja (Sgroi 51). Može označavati virus ili bolest izazvanu virusom, kao u (1) i (2), obolelu osobu (3) ili period pandemije kovida (4).

(1) Nonostante fosse positiva al Covid era uscita di casa. (Corriere della Sera, 20.1.2022)

(2) La Commissione Europea ha concluso i colloqui esplorativi con Biontech e Pfizer per l'acquisto di un potenziale vaccino contro la Covid-19. (La Repubblica, 5.9.2020)

(3) Entro domenica, aggiunge il direttore generale, vorrei raggruppare tutti i Covid nella nuova palazzina. (La Repubblica, 16.5.2020)

(4) Arriva il terzo anno di scuola Covid. (La Repubblica, 4.11.2021)

Akronim *Covid* ima pridevsku vrednost u brojnim dvočlanim imeničkim složenicama tipa imenica + *Covid*. *Covid* u tom slučaju predstavlja *determinante*, tj. član složenice koji bliže određuje upravni član (*determinato*), tj. imenicu iza koje stoji. Takve tvorenice svedoče o društvenim promenama izazvanim pandemijom i u zavisnosti od značenja leksema *Covid*, mogu se razvrstati u dve semantičke grupe. U prvu grupu svrstavamo složenice u kojima *Covid* ima značenje bolesti ili virusa. U takvim primerima ta leksema bliže određuje imenice koje označavaju: a) obolele osobe (npr. *malati covid*, *pazienti Covid-19*), b) osobe koje leče bolest (npr. *medico Covid*, *infermiera Covid*), c) mesto za lečenje bolesti (npr. *reparti Covid*, *ambulanza Covid*, *clinica Covid*), d) način dijagnostikovanja zaraze ovim virusom (npr. *test Covid*, *tampone Covid*), e) mere predviđene za suzbijanje kovida (npr. *quarantena Covid*, *vaccino Covid*, *passaporto Covid*,

⁷https://www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/articoli/scritto_e_parlato/Covid.html. 23.1.2022.

⁸ Idem

⁹ Idem

decreto Covid), f) posledice koje je izazvao kovid (npr. *morti Covid*, *vittime Covid*). Drugoj grupi pripadaju složenice u kojoj *Covid* ima značenje „u periodu pandemije kovida”. Ovu grupu čine složenice u kojima *Covid* bliže određuje imenice koje se odnose na vanredno stanje (npr. *emergenza Covid-19*), imenice koje se tiču skupa mera donetih radi oporavka od ekonomske krize prouzrokovane pandemijom (npr. *fondi Covid*, *sussidi Covid*, *rimborsi Covid*), kao i imenice koje se odnose na različite sfere života u novonastaloj situaciji (npr. *Natale Covid*, *scuola Covid*, *prof Covid*). Primeri u kojima upravni član sintagme stoji iza konstituenta koji ga bliže određuje pozajmljeni su iz engleskog jezika i nisu brojni u našoj građi (npr. *Covid hotel*, *Covid hospital*, *Covid party*, *Covid pass*, *Covid test*, *Covid time*).

U analiziranom korpusu srećemo i složenicu *Covid free* (*Covid-free*) pozajmljenu iz engleskog jezika. Rečnik *Nuovo Devoto–Oli 2022* beleži da ima značenje „bez kovida”. Ova pozajmljenica u italijanskom jeziku ima pridevsku vrednost, stoji iza imenica i označava da se na nekom mestu ili u nekoj sredini ne nalaze osobe zaražene kovidom 19 (Devoto i Oli 2022). Analiza našega korpusa je pokazala da se ova složenica najčešće koristi sa imenicama koje imenuju geografske pojmove, ustanove i ugostiteljske objekte (npr. *Basilicata Covid free*, *Grecia Covid free*, *isole Covid free*, *Liguria Covid free*, *ristoranti Covid free*, *ospedale Covid-free*, *scuola Covid free*, *regione Covid free*, *città Covid free*, *spiaggia Covid free*, *residenza Covid free*). Javlja se i sa imenicama sa značenjem događaja u kojima nema opasnosti od zaražavanja (npr. *fiesta Covid free*, *concerto Covid free*, *manifestazione Covid free*, *matrimonio Covid free*). Može stajati i iza imenica sa značenjem prevoznih sredstava (npr. *Frecciarossa Covid free*, *treno Covid free*, *aerei Covid free*). U Rečniku *Nuovo Devoto–Oli 2022* dalje se navodi da su neko mesto ili sredina *covid free* jer u njima nije zabeležen nijedan (novi) slučaj kovida (kao u primeru 5) ili da je to rezultat mera za suzbijanje pandemije, kao i kontrole sprovođenja tih mera (6), (7). Te mere mogu podrazumevati posedovanje negativnog testa na kovid (6) ili vakcinaciju (7).

(5) Campofelice, paese Covid free “Pure il virus non trova la strada” (La Repubblica, 14.4.2021)

(6) È partito dalla stazione di Roma Termini alle 8.50, destinazione Milano Centrale, il primo treno alta velocità Frecciarossa covid-free. (La Repubblica, 16.4.2021)

(7) Nel giro di poche settimane, anche figli e nuore sono stati immunizzati e poco dopo anche è arrivata la bella notizia: il nostro nipote sedicenne, ha potuto accedere al vaccino. Quindi siamo una famiglia Covid-free, da nonno a nipote. (La Repubblica, 5.5.2021)

Druge složenice sa pridevskom vrednošću čiji je jedan od konstituenta *Covid* pozajmljene iz engleskog jezika nisu česte u ispitanom korpusu. Zabeležili smo samo primere sa pozajmljenicama *Covid-tested* i *Covid-like* (npr. *volo Covid-tested*, *vacanze Covid tested*, *passaggeri Covid tested*, *polmonite Covid-like*).

Italijanski jezik je pozajmio i anglicizam *Long Covid* koji označava posledice kovida 19 kod osoba koje su preležale akutnu fazu bolesti. Ova pozajmljenica može se upotrebljavati sa imeničkom vrednošću, kao u (8) ili sa pridevskom vrednošću, kao u sledećim primerima: *sindrome long Covid, incubo long Covid, pazienti long Covid, effetti long-Covid, ambulatorio Long Covid*.

(8) Anche i casi "leggeri" possono causare il long Covid. (Corriere della Sera, 17.1.2022)

Jedan od načina bogaćenja leksičkog fonda italijanskog jezika je i prefiksacija. Prefiks latinskog porekla *extra-* koristi se za prefiksaciju lekseme *Covid* sa značenjem „koji se ne odnose na bolest” (npr. *sanità extra Covid, malati di patologie extra Covid, interventi chirurgici e ambulatoriali extra-Covid*) ili „koji se ne odnosi na doba pandemije kovida” (npr. *esami extra Covid, notizie extra Covid, problemi extra Covid*). U istom značenju sa akronimom *Covid* koristi se odrični prilog *non*, koji, kao što navode Dardano (62–64), Micheli (50) i Piro (194), može imati funkciju prefiksa: *malati non Covid, patologie non-Covid, reparti non-Covid, pazienti non-Covid, ospedali non Covid, casi non Covid, sanità non Covid, malattie non Covid*.

Covid sa prefiksom *anti-* obrazuje prefiksale sa značenjem „koji je usmeren ka borbi protiv kovida”. Ti prefiksali koriste se u pridevskoj funkciji i mogu modifikovati imenice sa značenjem plana, pravila ili mera koje se donose radi suzbijanja širenja virusa (npr. *piano anti-Covid, programma anti-Covid, misure anti Covid, regole anti Covid, restrizioni anti-Covid, provvedimento anti-Covid*). Prefiks *anti-* može se koristiti i sa značenjem „koji pruža zaštitu od virusa”, npr.: *farmaco anti coronavirus, mascherine anti coronavirus, pastiglie anti-Covid, pillole anti Covid, siero anti Covid, spray nasale anti-Covid, vaccino anti Covid*. Prefiks *anti-* pojavljuje se i u prefiksima koji označavaju suprostavljanje sprovođenju mera donetih u cilju suzbijanja kovida, npr. *protesta anti lockdown, prof anti-AstraZeneca, sindaco anti Vax, proteste anti-Covid, vaccino anti Sars-CoV-2*.

U analiziranom korpusu beležimo i prefiksale sa prefiksima *pre-* i *post-* koji se odnose na vreme pre i posle pojave kovida. U korpusu uočavamo prefiksale sa *pre-* i sa imenicama *coronavirus* i *covid* sa imeničkom vrednošću (il *pre-coronavirus*) ili sa pridevskom vrednošću (npr. *periodo pre coronavirus, epoca pre coronavirus, era pre-corona, tempo precoronavirus, anno pre-Covid, epoca pre-Covid, era pre-Covid, traffico pre-coronavirus*).

Prefiks *post-* koristi se za obrazovanje prefiksala koji se odnose na period posle pandemije kovida 19. Ti prefiksali imaju pridevsku vrednost i modifikuju imenice koje pripadaju različitim sferama života, poput posla (npr. *lavoro post coronavirus, coworking post Covid*), transporta (npr. *mobilità post-coronavirus*), ugostiteljstva i turizma (npr. *ristorazione post-Covid, turismo post Covid, primo viaggio post Covid, mete estere post-Covid, vacanze post Covid*), sporta (npr. *calcio post Covid, scudetto post Covid*), oporavka (npr. *ripresa post corona*,

rinascita post Covid, ripartenza post Covid), škole (*scuola post-Covid*), pozorišta (npr. *teatri post Covid, prima post Covid*). Kao što se može i videti iz navedenih primera, u italijanskom jeziku nije usklađeno pisanje ovog prefiksala, te se mogu naći primeri i sa crticom i bez nje.

2.1.1.2. Ispitani italijanski dnevni listovi posvećuju veliku pažnju vakcinaciji i protivljenju vakcinaciji, pa je u novinskim tekstovima često zastupljen anglicizam *vax*, skraćenica engleskih imenica *vaccine* ili *vaccination*. Ovaj anglicizam sa prefiksom *no-* obrazuje pseudoanglicizam *no Vax*, koji se u italijanskom jeziku koristi od 1998. godine (Devoto i Oli 2022), ali je njegova upotreba postala frekventnija tokom pandemije kovida 19. Prefiks *no* *vax* može imati imeničku vrednost, kao što ilustruje primer (9) ili pridevsku vrednost, kao u sledećim primerima: *medici no Vax, genitori no Vax, arcivescovo no Vax, popolo no vax, deputata No Vax, lavoratori No Vax, studenti No Vax, tennista no Vax, calciatori no Vax, propaganda No Vax, campagna No Vax, protesta No Vax*.

(9) Salgono i positivi ma i no vax insistono “Non ci vaccineremo”. (La Repubblica, 16.7.2021)

Prema tvorbenom modelu *no vax* nastali su neologizmi *Ni vax* i *Boh vax* (10). Prefiks *Ni vax* označava osobu koja nije zauzela stav o neophodnosti ili koristi vakcinacije, iz čega proizilazi velika doza sumnjičavosti prema mogućnosti vakcinacije (Treccani 2021). Taj neologizam sastoji se od anglicizma *vax* i kovanice *ni*. Prilog *ni*, nastao ukrštanjem reči *no* i *sì*, iskazuje neodređeni odgovor na postavljeno pitanje (npr. *Ti è piaciuto il film? Ni.*¹⁰). Neologizam *Boh vax* iskazuje neodlučnost u pogledu vakcinacije. Čine ga uzvik *boh*, koji služi za iskazivanje nesigurnosti, i anglicizam *vax*.

(10) Si tratta dunque di aggredire lo zoccolo duro dei No Vax, Ni Vax e Boh Vax che, non vaccinandosi, mette a rischio non solo la salute collettiva ma anche la ripresa economica. (La Repubblica, 12.9.2021)

U našem korpusu javljaju se i antonimi prefiksala *no vax*. To su *pro vax* (11), pozajmljenica iz engleskog jezika preuzeta 2017. godine (Treccani 2021), i prefiks *sì vax* (12). Zapažamo da se u obrađenim novinskim člancima *pro vax* i *sì vax* upotrebljavaju u manjoj meri u odnosu na prefiks *no vax*, na osnovu čega se može zaključiti da novinari posvećuju veliku pažnju protivnicima vakcinacije.

(11) Padova, la storia di Tania, da No vax a testimonial Pro vax: “Si muore di Covid, non di vaccino”. (La Repubblica, 31.8.2021)

(12) I ragazzi “sì vax” in coda fino all’alba per l’iniezione. (La Repubblica, 7.6.2021)

U našoj građi srećemo i anglicizam *no mask* kojim se označava protivljenje nošenju maski (Treccani 2021). Ova pozajmljenica može imati imeničku (13) ili pridevsku funkciju. U pridevskoj funkciji koristi se sa imenicama koje označavaju osobe (npr. *maestra no mask, fruttivendolo no mask, genitori no mask*,

¹⁰ Primer je preuzet iz *Nuovo Devoto–Oli 2022*.

passenger no mask, attore no mask) ili mesta (npr. *hotel no mask, convegni no mask, piazze no-mask*).

(13) Come se non bastassero i no mask, i no vax e i no Green Pass, ora abbiamo anche i no tamp. (La Repubblica, 31.7.2021)

U primeru (13) uočavamo još dva prefiksala nastala prema tvorbenom modelu *no + x*, preuzetom iz engleskog jezika, koji označavaju stav prema poštovanju mera za suzbijanje pandemije ili prema vakcinaciji. Navedeni primer (13), naime, sadrži prefiks *no tamp*, koji označava protivnike testiranja na kovid, kao i prefiks *no Green Pass*, kojim se iskazuju protivnici korišćenja sanitarnih propusnica. Uz tvorenice sa značenjem protivljenja upotrebi kovid-propusnica koriste se imenice koje označavaju proteste protiv njihove upotrebe (npr. *corteo no pass, manifestazione no-pass, scontri No Green pass, proteste No Pass*) ili nosioce zanimanja koji im se protive (npr. *prof No Green Pass, docenti no Green Pass*).

2.1.1.3. Pozajmljenica *green pass / Green Pass* označava potvrdu o vakcinaciji, preležanoj bolesti u poslednjih šest meseci ili negativan rezultat testa na kovid. Ta potvrda omogućuje korišćenje javnog prevoza, odlazak na posao, školu, fakultet, putovanja, učešće u brojnim kulturnim i sportskim aktivnostima. U italijanskom jeziku sintagma *green pass* najčešće označava kovid-propusnicu koju je Vlada Italije uvela 22.4.2021¹¹, nazvavši je „certificazione verde COVID-19“. Međutim, u italijanskoj dnevnoj štampi, kao i na internetu brojni su primeri upravo sintagme *green pass*, što je dovelo do širenja njene upotrebe u svakodnevnom govoru. U početku je *green pass* u italijanskim medijima označavao sanitarnu propusnicu uvedenu u Izraelu, pa je italijanski jezik medija zajedno sa pojmom iz Izraela preuzeo i pozajmljenicu *green pass*. Kasnije je ta pozajmljenica označavala kovid-propusnice i u drugim državama, pa i u Italiji¹².

Usled promenljivosti epidemiološke situacije odlukom Vlade Italije 6.12.2021. uvedena je nova vrsta sanitarne propusnice, sertifikat koji se dodeljuje osobama vakcinisanim sa dve doze vakcine ili osobama koje su preležale kovid u poslednjih šest meseci.¹³ Novonastala situacija uslovlila je stvaranje novih reči. Pozajmljenici *green pass* je, radi označavanja nove vrste kovid-propusnice, dodat italijanski pridev *rafforzato* ili prefiks latinskog porekla *super-*, usled čega su nastale sintagme *Green Pass rafforzato* (14) i *super Green Pass* (15), dok je propusnica koja se može dobiti i nakon negativnog testa (a ne samo nakon vakcinacije ili preležane bolesti) nazvana *green pass base* (16).

¹¹ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2021;52~art9-com2-leta.28.2.2022>.

¹² Pored pozajmljenice *green pass* u italijanskom jeziku koriste se i *certificazione verde, certificato verde, passaporto verde*.

¹³ <https://www.confcommercio.it/-/faq-super-green-pass.13.3.2022>.

(14) Solo i vaccinati e i guariti otterranno il nuovo Green Pass rafforzato che complica la vita dei No Vax. (La Repubblica, 24.11.2021)

(15) Il giorno del super Green Pass si avvicina, ma i no-vax non si vogliono arrendere. (La Repubblica, 25.9.2021)

(16) Scatta domani, il 20 gennaio 2022, l'obbligo di esibire il green pass base se si va dal parrucchiere, dal barbiere o nei centri estetici. (Corriere della Sera, 19.1.2022)

2.1.1.4. Novi načini rada i obrazovanja u uslovima pandemije i upotreba aplikacije Zoom doveli su do nastanka dvočlanih konstrukcija sa tvorbenim nizom oko jezgra *Zoom*. Pored složenica koje označavaju susrete posredstvom aplikacije *Zum* (npr. *incontro Zoom*, *riunione Zoom*, *conferenza Zoom*, *videochiamata Zoom*, *appuntamento Zoom*, *videoconferenza Zoom*), zabeležili smo i složenicu *saluto Zoom*, koja iskazuje način ponašanja na početku ili na kraju sastanka. U svim prikupljenim primerima pozajmljenica *Zoom* ima determinativnu funkciju i stoji iza imenica. Složenice sa konstituentom *Zoom* i sa drugim konstituentom engleskog porekla su retke (npr. *Zoom-generation*, *zoom-bombing*, *zoom-work*). U našem korpusu pojavljuje se i anglicizam *Zoom-free* upotrebljen sa pridevskom vrednošću sa značenjem „bez upotrebe Zuma“:

(17) I venerdì dovranno essere “Zoom-free”, senza videochiamate. (La Repubblica, 19.4.2021)

2.1.1.5. U našoj građi pojavljuju se i anglicizam *passenger locator form* i pseudoanglicizam *near working*. Prva navedena pozajmljenica predstavlja digitalni formular o podacima putovanja koji popunjavaju putnici pre nego što uđu u pojedine države. U ispitanim tekstovima koristi se i njena skraćenica *Plf* (18).

(18) Tra i Paesi che richiedono il Plf ci sono ad esempio la Grecia, la Spagna, l'isola di Malta, Cipro, il Regno Unito [...] (La Repubblica, 20.6.2021)
Pseudoanglicizam *near working* označava mogućnost za rad blizu mesta u kojem se stanuje (19).

(19) Una delle chiavi sarà il near working, fuori casa ma vicino all'abitazione, per ridurre al minimo gli spostamenti. (Corriere della Sera, 13.9.2021)

2.1.2. Neologizmi koji nisu motivisani pozajmljenicama preuzetim u 21. veku

U ovome potpoglavlju prikazaćemo italijansku složenicu uočenu u našem korpusu i prikupljene kolokacije koje ne sadrže lekseme pozajmljene u 21. veku.

U okviru neologizama nastalih slaganjem, zapažamo dvočlanu imeničku složenicu *nave quarantena*¹⁴, nastalu kombinovanjem elemenata *nave*, imenice

¹⁴ Premda složenicu *nave quarantena* nismo uočili u ispitanoj literaturi, valja napomenuti da su se brodovi kao mesta za izolaciju koristili i u srednjem veku. Kenny (38) naime beleži

latinskog porekla, i *quarantena*, imenice koja potiče iz venecijanskog dijalekta. Ta složena imenuje kruzere koji se, prema Dekretu Civilne zaštite¹⁵ od 12. aprila 2020. godine, koriste kao karantina za migrante pristigle u Italiju, kao u (20). Iako zakon predviđa desetodnevnu izolaciju, trajanje izolacije se može produžiti, npr. usled nedostatka slobodnih mesta u prihvatnim centrima (Anderlini i Di Meo 2021¹⁶).

(20) I migranti saranno trasferiti sulla nave quarantena. (La Repubblica, 29.12.2021)

U našem korpusu uočavamo i kolokacije sačinjene od imenica i prideva, kao npr. *nuova normalità*. Ova kolokacija iskazuje novu situaciju u svakodnevnom životu kojem se ljudi vraćaju nakon karantina, ali u kojoj se moraju primenjivati mere zaštite od kovida.

(21) La nuova normalità dovrà essere ricostruita sulle macerie della vita di una volta. (La Repubblica, 13.1.2022)

Kolokacije sačinjene od imenice *zona* i prideva koji označavaju boje (*zona rossa*, *zona arancione*, *zona gialla*, *zona bianca*) odnose se na rasprostranjenost zaraženih osoba kovidom u italijanskim regijama i na mere koje se, u skladu sa odlukama Vlade Italije, preduzimaju radi sprečavanja širenja virusa. Valja napomenuti da *zona rossa* i *zona gialla* predstavljaju semantičke neologizme, budući da su označavale zone na koje je bila podeljena Đenova tokom sastanka grupe G8 2001. godine (Treccani 2008).

2.1.3. Skraćenice

Jedan od mehanizama bogaćenja leksike jeste i stvaranje novih skraćenica. U okviru novinskih tekstova u vezi sa pandemijom koronavirusa i promenama u načinu života nastale su skraćenice kao npr. *PNRR*, *dad*, *Usca*.

Skraćenica *PNRR* (*Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza*) odnosi se na program investicija koji su u aprilu 2021. godine predstavile zemlje članice Evropske unije unutar programa ekonomskog oporavka osnovanog u julu 2020. godine kako bi sa podržala ekonomija država Evropske unije.

(22) Lazio, firmato protocollo per allontanare le mafie dai fondi del Pnrr. (Corriere della Sera, 23.12.2021)

da je Venecija 1348. godine propisala zabranu pristajanja brodova u periodu od trideset dana kako bi se videlo da li će oni koji su doputovali brodom oboleti od kuge. Kasnije je period izolacije produžen na četrdeset dana.

¹⁵ <https://www.protezionecivile.gov.it/it/normativa/decreto-del-capo-dipartimento-n-1287-del-12-aprile-2020--nomina-del-soggetto-attuatore-per-le-attiviti-emergenziali-connesse-all-assistenza-e-alla-so>. 26.7.2022.

¹⁶ <https://www.rivistailmulino.it/a/approccio-hotspot-e-navi-quarantena>. 26.7.2022.

Skraćenica *dad* (*didattica a distanza*) označava izvođenje nastave na daljinu putem telematskog sistema.

(23) Il ministro prevede la Dad solo per le superiori. (La Repubblica, 26.6.2020)

U korpusu smo zabeležili i prefiksale sa značenjem „koji je protivan nastavi na daljinu”. U njihovom sastavu se, pored akronima *dad*, nalaze prefiksi *no-* ili *anti-*. Mogu imati imeničku vrednost (24) ili pridevsku vrednost (25) i (26).

(24) Dal Gioberti al Pellico i "No Dad" si moltiplicano. (La Repubblica, 14.11.2020)

(25) Dopo gli studenti No-Dad ecco i professori che si ribellano alla chiusura delle superiori. (La Repubblica, 17.11.2020)

(26) Con questo slogan anche di domenica la protesta anti Dad affollerà piazza Castello. (La Repubblica, 6.12.2020)

U našem korpusu javlja se i prefiks *pro Dad*, antonim prefiksala *no Dad* i *anti Dad*, kao u primeru (27).

(27) I genitori Pro Dad hanno diffuso ieri l'invito a disertare le aule da domani fino a mercoledì. (La Repubblica, 10.1.2021)

Skraćenica *Usca* (*Unità speciali di continuità assistenziale*) upotrebljava se sa značenjem specijalnih zdravstvenih jedinica koje čine zdravstveni radnici i koje u svakoj regiji kod kuće leče pacijente sa blagim simptomima kovida.

(28) In caso di complicità rivolgersi alle Usca o correre in ospedale. (Corriere della Sera, 4.12.2021)

2.2. Semantički neologizmi

Jedan broj neologizama povezanih sa pandemijom kovida 19 nastao je stvaranjem novih značenja. U našem korpusu novih reči uočili smo sledeće semantičke neologizme: *hub*, *Open day*, *positivo*, *recovery fund*, *last minute* i *tamponare*.

Anglicizam *hub* označava najprometniji međunarodni aerodrom u državi (Treccani 2021). Nakon početka pandemije kovida 19 poprimio je još jedno značenje. Koristi se i sa značenjem velike prostorije u kojoj se obavlja testiranje na kovid (29) ili vakcinacija (30).

(29) Serve un unico grande hub per i tamponi nella zona Nord di Torino. (La Repubblica, 15.1.2022)

(30) Nei prossimi tre venerdì l'hub di Sesto San Giovanni aperto 24 ore su 24 per spingere gli over 50 all'immunizzazione. (La Repubblica, 10.1.2022)

Pozajmljenica *Open day* ranije se koristila u značenju dana u kojem ustanove primaju posetioce zainteresovane za dobijanje informacija. Tokom pandemije dobila je značenje dana u kojem se vrši vakcinacija¹⁷ (31).

(31) Domenica 16 gennaio sarà Open Day in tutta l'Emilia-Romagna, per bambini e ragazzi dai 5 ai 19 anni. (Corriere della Sera, 15.1.2022)

Novo značenje ima i pridev *positivo*. Bonomi i Piotti (5) beleže da se koristi i sa značenjem „koji je, nakon preležane bolesti, razvio antitela koja ga čine (delimično) imunim na virus”.

Anglicizam *recovery fund* u italijanskom jeziku preuzet je 2009. godine i označava finansijsko sredstvo za davanje pomoći ekonomskom sistemu (regionalnom, nacionalnom, međunarodnom) pogođenom krizom ili vanrednom situacijom. Rečnik *Nuovo Devoto–Oli 2022* navodi da je u jeziku medija ova sintagma dobila novo značenje. *Recovery fund* se odnosi i na fond koji je ustanovila Evropska unija kao podršku zemljama članicama za ekonomski oporavak nakon krize izazvane pandemijom.

Anglicizam *last minute* u italijanski jezik je ušao 1994. godine i označava „formulu koja omogućava dobijanje velikih popusta na avionske karte ili putovanja uplaćena neposredno pre polaska“ (Nuovo Devoto–Oli 2022). U našem korpusu javlja se uz leksemu *vaccino*, odnosno *vaccinazione*, kako bi se označilo primanje vakcine protiv kovida 19 neposredno pre stupanja na snagu određenog dekreta ili mere o obaveznoj vakcinaciji radi odlaska na posao, školu i sl.

(32) Open hub al Valentino, tutti in coda per il vaccino last-minute. Ecco come funziona. (La Repubblica, 04.06.2021)

Glagol *tamponare* prvi put se javlja 1886. godine u rečniku *I neologismi buoni e cattivi più cattivi nell'uso odierno* Đ. Rigutinija sa značenjem „začepiti (vatom)”. Kasnije je dobio značenje „udariti automobilom” (Migliorini 1950) i „naći privremeno rešenje” (Zingarelli 1970). Sada može označavati i podvrgavanje testu na kovid, kao u primeru (33).

(33) Continuare a tamponare è importante, anche i sospetti perché questo permette di tracciare i positivi e i loro contatti. (La Repubblica, 27.6.2021)

3. Zaključak

Istraživanje koje smo sproveli na korpusu koji obuhvata dve godine pandemije koronavirusa pokazuje da su leksički neologizmi daleko brojniji od semantičkih neologizama, te da je među njima jezik pokazivao mnogo više kreativnosti i produktivnosti. U okviru leksičkih neologizama primat zauzimaju, sasvim očekivano, pozajmljenice i to, naravno, iz engleskog jezika, odnosno

¹⁷ Kada se vakcinacija obavlja noću, javlja se pozajmljenica *Open night*, kao u primeru *Vaccini, venerdì nuova Open night all'hub Lavazza* (Corriere della Sera, 24.6.2021).

anglicizmi. Budući da je koronavirus zahvatio ceo svet i postao tema broj jedan u svim svetskim medijima, među kojima su glavni iz anglosaksonskog sveta, bilo je više nego očekivano da će se i jezičke slike menjati i kretati u tom smeru, odnosno bogatati preuzimanjem novih kovanica iz engleskog jezika.

Kao što smo imali prilike da vidimo u toku centralnog istraživanja, glavnu novinu predstavlja anglicizam *covid*, koji, zbog svoje dvojake imeničke i pridevske funkcije, pokazuje vrlo širok spektar upotrebe. Iako za ovaj virus i bolest koju on izaziva postoje i drugi termini (*coronavirus*, *Sars-CoV-2*, *Covid-19*), na osnovu sprovedenog istraživanja zaključujemo da je italijanski jezik dnevne štampe primat dao terminu *covid*, koji je korišćen kao naziv za bolest (*la covid*), ali, pre svega, kao naziv za virus, što proizilazi iz njegove upotrebe u muškom rodu (*il covid*), a što je medicinski gledano pogrešno, budući da je kovid bolest izazvana novim virusom koji je dobio zvaničan naziv *Sars-CoV-2*.

Kada je reč o pozajmljenicama koje se javljaju u novinskim člancima na temu pandemije koronavirusa, treba napraviti razliku među pozajmljenicama koje su ovom prilikom preuzete iz engleskog jezika, a nove su i u engleskom jeziku budući da su povezane sa novonastalom situacijom, kao što je *covid*, ali i *no mask* i među onima koje nisu nove ni u engleskom, niti u italijanskom jeziku, kao što je slučaj sa leksemama *vax* odnosno *no vax*, koje postoje već nekoliko godina u istom značenju, ali se njihova upotreba sa pandemijom koronavirusa znatno proširila. S druge strane, zanimljiv je slučaj neologizma *Zoom* koji je, kako se iz naša analize može zaključiti, pokazao prilično veliki stepen produktivnosti. Ovaj neologizam je drugačiji od ostalih budući da zapravo predstavlja vlastito ime platforme, koja je tek sa početkom pandemije postala svetski poznata¹⁸, i još uvek ga ne beleže najpoznatiji italijanski rečnici (Treccani, Devoto i Oli, Zingarelli).

Iz sprovedenog istraživanja takođe zaključujemo da su daleko manje prisutni leksički neologizmi na italijanskom jeziku od onih preuzetih iz engleskog jezika, te da jezik u tom pogledu nije pokazao posebnu kreativnost. Ovaj podatak samo potvrđuje tendenciju preuzimanja anglicizama u italijanskom jeziku štampe, koja je prilično izražena poslednjih decenija (De Benedetti 85–86; Bonomi 195), a pogotovo kada je reč o opisivanju događaja globalnih razmera kakav je, svakako, aktuelna pandemija. Takođe, kada je reč o frekventnosti neologizama u obrađivanju ove teme, korpus koji smo analizirali pokazao je da su semantički neologizmi mnogo manje zastupljeni od leksičkih, te smo zabeležili svega nekoliko primera, od kojih su, kao i u slučaju leksičkih neologizama, brojniji oni koji su preuzeti iz engleskog jezika.

¹⁸ Pre pandemije koronavirusa platforma Zoom dnevno je imala 10 miliona korisnika širom sveta, dok je u martu 2020. godine taj broj iznosio 200 miliona (<https://tg24.sky.it/tecnologia/appfondimenti/app-zoom-meeting-storia>. 12.3.2022).

Literatura:

- Adamo, Giovanni e Valeria Della Valle. *Le parole del lessico italiano*. Roma: Carocci, 2008.
- Adamo, Giovanni e Valeria Della Valle. *Che cos'è un neologismo*. Roma: Carocci, 2017.
- Anderlini, Jacopo e Silvia di Meo. Approccio hotspot e navi quarantena. *Rivista il Mulino*. Il Mulino, 2021. <https://www.rivistailmulino.it/a/approccio-hotspot-e-navi-quarantena>. 26.7.2022.
- Aprile, Marcello. *Dalle parole ai dizionari*. Bologna: Il Mulino, 2015.
- Beccaria, Gian Luigi. (ed.). *Dizionario di linguistica e di filologia, metrica, retorica*. Torino: Giulio Einaudi, 2014.
- Bonomi, Ilaria. "La lingua dei quotidiani." *La lingua italiana e i mass media*. Ed. I. Bonomi & S. Morgana. Roma: Carocci (2016): 167–219.
- Bonomi, Ilaria e Mario Piotti. "Emergenza sanitaria, media e lingua: qualche riflessione." *Lingue e Culture dei Media*, v.4, n.1. (2020): 1–7.
- Cardinale, Ugo. *Storie di parole nuove*. Bologna: Il Mulino, 2021.
- D'Achille, Paolo. *L'italiano contemporaneo*. Bologna: Il Mulino, 2010.
- Dardano, Maurizio. *Nuovo manualetto di linguistica italiana*. Bologna: Zanichelli, 2005.
- Devoto, Giacomo e Gian Carlo, Oli. *Nuovo Devoto-Oli 2022*. Ed. L. Serianni e M. Trifone. Firenze: Le Monnier, 2022.
- De Benedetti, Andrea. *L'informazione liofilizzata*. Firenze: Franco Cesati Editore: 2004.
- Di Pace, Lucia e Rossella, Pannain. "Sovrapposizioni e confusioni lessicali nella comunicazione sul nuovo coronavirus. Il ruolo delle istituzioni." *RTH - Education & Philosophy*, vol. 8. (2021): 138–170.
- Duarte Paredes, M. Jesús. "El principio de economía lingüística." *Pragmalingüística*, vol 15-16. (2010): 166–178.
- Kenny, Charles. *La danza della peste. Storia dell'umanità attraverso le malattie infettive*. Torino: Bollati Boringhieri, 2021.
- Marazzini, Claudio. "Il genere di covid-19 e i giornali italiani". *Italiano digitale*, XIV, 2020/3 (luglio settembre) 2020: 134–137.
- Micheli, M. Silvia. *La formazione delle parole*. Roma: Carocci, 2020.
- Migliorini, Bruno. "Appendice al "Dizionario moderno". *Dizionario moderno*. Ed A. Panzini. Milano: Editore Ulrico Hoepli, 1950.
- Palermo, Massimo. "La percezione dei neologismi tra vecchi e nuovi media." *Gli italiani e la lingua*. Ed. F. Lo Piparo e G. Ruffino. Palermo: Sellerio Editore (2005): 165–181.
- Piro, Rosa. "Lessico". *L'italiano: strutture, usi, varietà*. Ed. R. Librandi. Roma: Carocci (2019): 183–223.
- Pietrini, Daniela. *La lingua infetta. L'italiano della pandemia*. Roma: Treccani, 2021.
- Rigutini, Giuseppe. *I neologismi buoni e cattivi più frequenti nell'uso odierno libro compilato per i giovani italiani*. Roma: Casa Editrice Carlo Verdesi, 1886.
- Serianni, Luca e Giuseppe Antonelli. *Manuale di linguistica italiana*. Torino: Pearson, 2017.
- Sgroi, Salvatore Claudio. *Dal coronavirus al covid-19. Storia di un lessico virale*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, 2020.

Sgroi, Salvatore Claudio. *Il Covid o la Covid? Ma è un problema?*

https://www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/articoli/scritto_e_parlato/Covid.html. 23.1.2022.

Treccani. *Vocabolario Treccani*. <http://www.treccani.it/vocabolario>. 30.12.2021.

Zingarelli, Nicola. *Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli Editore, 1970.

<https://www.confcommercio.it/-/faq-super-green-pass>. 13.3.2022.

<https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legge:2021;52~art9-com2-leta>. 28.2.2022.

<https://tg24.sky.it/tecnologia/appfondimenti/app-zoom-meeting-storia>. 12.3.2022.

<https://www.protezionecivile.gov.it/it/normativa/decreto-del-capo-dipartimento-n-1287-del-12-aprile-2020--nomina-del-soggetto-attuatore-per-le-attivita-emergenziali-connesse-all-assistenza-e-alla-so>. 26.7.2022.

Izvori:

Corriere della sera. Milano: RCS MediaGroup, 2020, 2021, 2022.

La Repubblica. Roma: GEDI Gruppo Editoriale, 2020, 2021, 2022.

THE LANGUAGE AND THE CORONAVIRUS PANDEMIC: NEOLOGISMS IN THE ITALIAN LANGUAGE OF THE PRESS

The COVID-19 pandemic, announced by the World Health Organization on 11 March 2020, brought about changes in different aspects of everyday life. This paper deals with the language change in Italian caused by creating new words, attributing new meanings to already existing words and borrowing loanwords. For this research, the material was collected from the printed and online versions of the daily newspapers *Corriere della Sera* and *La Repubblica*, published from March 2020 to February 2022. The aim of this paper is to present, describe and systematize the neologisms coined in the Italian newspaper articles covering the topic of the COVID-19 pandemic, both in Italy and worldwide.

Regarding lexical neologisms, the collected loanwords borrowed by the Italian language in the 21st century are presented. On the one hand, their meaning is explored while, on the other hand, new words motivated by such loanwords are also analysed. Additionally, attention has been directed to the neologisms not comprising the borrowed lexemes that enriched Italian vocabulary in the 21st century, whereas the abbreviations related to the COVID-19 pandemic have been presented in the last subchapter dedicated to lexical neologisms. In terms of semantic neologisms, the new meanings caused by the coronavirus pandemic were pinpointed. The conducted research has revealed that lexical neologisms are far more numerous than semantic neologisms and that the language of the lexical neologisms displayed greater creativity and productivity. Concerning lexical neologisms, loanwords, as expected, prevail, particularly from English. Since the coronavirus affected the whole world and has become the number one topic in the media worldwide, the leading media outlets being from the Anglo-Saxon world, it was fully expected that the language would be enriched by borrowing newly coined words from the English language. The most frequently used loanword in the corpus is the internationalism *covid* which, due to its twofold nominal and adjectival function, shows a wide range of usage. Although there are other terms for this virus and the disease it causes (the *coronavirus*, *Sars-CoV-2*, *Covid-19*), it can be concluded, based on the

conducted research, that the Italian of the daily press preferred the term *covid*, which was used not only as the name for the disease (*la covid*), but also primarily as the name for the virus, due to its masculine gender usage (*il covid*), which is wrong medically speaking since covid is a disease caused by the new virus officially called *Sars-CoV-2*. SgROI (2020) notes that the masculine gender usage is more frequent, which the corpus confirms. The acronym *Covid* has an adjectival value in many two-part noun compounds of the noun + *Covid* type. Such compounds are indicative of the social changes caused by the pandemic and, depending on the meaning of the lexeme *Covid*, they can be divided into two semantic groups. The first group includes the compounds in which *Covid* means the disease or the virus (e.g., *malati covid*, *tampone Covid*). In such examples, that lexeme determines the nouns standing for: a) the people affected by the disease (e.g., *malati covid*, *pazienti Covid-19*), b) the people treating the disease (e.g., *medico Covid*, *infermiera Covid*), c) the place for treating the disease (e.g., *reparti Covid*, *ambulanza Covid*, *clinica Covid*), d) the means of diagnosing the viral infection (e.g., *test Covid*, *tampone Covid*), e) the measures adopted to combat Covid (e.g., *quarantena Covid*, *vaccino Covid*), f) the consequences caused by Covid (e.g., *morti Covid*, *vittime Covid*). The second group includes the compounds in which *Covid* has the meaning “during the covid pandemic”. This group consists of the compounds in which *Covid* determines the nouns referring to the state of emergency (e.g., *emergenza Covid-19*), the nouns related to a set of measures introduced for the sake of recovery from the economic crisis caused by the pandemic (e.g., *fondi Covid*, *sussidi Covid*), as well as the nouns concerning different spheres of life in the newly developed situation (e.g., *Natale Covid*, *scuola Covid*). The examples in which the head of the syntagm is preceded by the constituent determining it more closely are borrowed from the English language and there are not many of them in the corpus. The corpus also contains the compound *Covid free* (*Covid-free*) borrowed from English. According to the Nuovo Devoto–Oli 2022 dictionary, this compound means “without Covid”. In Italian, this loanword has an adjectival value, it is preceded by nouns and it indicates that there are no people affected by the COVID-19 in a particular place or in a certain environment (Devoto and Oli 2022). The analysis of the corpus has revealed that this compound is most frequently used with nouns denoting geographical terms, institutions and catering facilities (e.g., *Basilicata Covid free*, *ristoranti Covid free*, *ospedale Covid-free*, or *scuola Covid free*). It is also used with nouns standing for the events in which there is no risk from the viral infection (e.g., *festa Covid free*). This compound can be preceded by nouns as well denoting means of transportation (e.g. *Frecciarossa Covid free*). Italian has also borrowed the anglicism *Long Covid* which accounts for the consequences of the COVID-19 concerning those people who have gone through the acute phase of the disease. This loanword can be used with a nominal or an adjectival value, for instance: *sindrome long Covid*, *incubo long Covid*, *pazienti long Covid*, *effetti long-Covid*, or *ambulatorio Long Covid*.

As regards the neologisms created by means of prefixes, the conducted research has revealed that the prefixes *extra-*, *non-*, *anti-*, *pre-* and *post-* are very productive in the Italian language of the daily press. The prefixes *extra-* and *non-* are used as prefixes for the lexeme *Covid*. The resulting prefixed words mean “not related to the disease or the virus” (e.g., *casi non Covid*) or “not related to the covid pandemic period” (e.g., *esami extra Covid*). Based on the examined corpus, it can be noticed that the prefix *anti-* showed a high degree of productivity in the Italian of the daily press, which is fully expected since

in the newspaper articles a lot of attention was dedicated to the measures introduced to prevent the coronavirus from spreading (e.g., *piano anti-Covid*), as well as to opposing the implementation of the measures adopted to combat Covid-19 (e.g., *protesta anti lockdown*). The prefixed words containing the prefixes *pre-* and *post-*, referring to the period before and after the Covid-19 pandemic, are also found in the corpus. Based on the conducted research, it can be noticed that the prefix *post-* is more productive than the prefix *pre-* and that the prefixed words containing the prefix *post-* modify nouns referring to different spheres of life, such as work, transport, restaurant and food service industry, tourism, recovery (e.g., *lavoro post pandemia*, *vacanze post Covid*). As for the loanwords that can be found in the newspaper articles about the coronavirus pandemic, a distinction should be made between the loanwords borrowed for this very purpose from the English language – such as *covid* but also *no mask* – which are new in English as well due to their relation to the current situation, and the loanwords that are not new either in English or Italian – such as the lexeme *vax* i.e., *no vax* – which have already been used for several years denoting the same meaning, but their usage has increased significantly due to the coronavirus pandemic. Vaccination against Covid-19 has led to the creation of *Ni vax* and *Boh vax*, based on the *no vax* formation model. Interestingly enough, the neologism *Zoom* showed a high degree of productivity. This one differs from other neologisms because it actually represents the very name of the platform, which became world famous only when the pandemic began, and it has not been recorded yet in the most popular Italian dictionaries (Treccani, Devoto and Oli, Zingarelli). The introduction of Covid passes in Israel, as one of the measures adopted to combat Covid-19, has led to the Italian media borrowing the loanword *green pass* / *Green Pass*. It was only later that this loanword stood for Covid passes in other countries as well, including Italy, and due to the unstable epidemiological situation the Italian government introduced a new type of sanitary pass in December 2021; thus, the Italian adjective *rafforzato* i.e., the prefix *super-* of Latin origin was added to the loanword *green pass*, resulting in the syntagms *Green Pass rafforzato* and *Super Green Pass*.

The corpus includes the anglicism *passenger locator form*, as well as the pseudo-anglicism *near working*. The former loanword represents a digital travel data form completed by travelers prior to entering certain countries. Its abbreviation *Plf* is also used in the examined texts. The pseudo-anglicism *near working* stands for the possibility of working near the place where one lives.

As the analysis shows, only a few examples have been noted regarding the compounds and the collocations not comprising the loanwords borrowed in the 21st century. In particular, the two-part noun compound *nave quarantena*, as well as the collocations consisting of nouns and adjectives, such as *nuova normalità*, *zona rossa*, *zona arancione*, *zona gialla* and *zona bianca*. The compound *nave quarantena* stands for the cruisers which, pursuant to the Civil Protection Code of April 12, 2020, are used as quarantine for migrants arriving in Italy. Even though a ten-day isolation was stipulated by the law, the duration of the isolation period could be prolonged e.g., due to the insufficient number of vacancies in reception centres. The collocation *nuova normalità* accounts for a new situation in everyday life people return to after quarantine, but in which Covid protection measures have to be implemented. The collocations consisting of the noun *zona* and adjectives denoting colours refer to the distribution of COVID-19 cases in Italian regions and to the measures introduced, in compliance with the decisions of

the Italian government, to prevent the coronavirus from spreading. It should be mentioned that *zona rossa* and *zona gialla* represent semantic neologisms since they stood for the zones Genoa was divided into during the G8 meeting in 2001.

Based on the analysed corpus, it can be noticed that Italian vocabulary connected with the COVID-19 pandemic has been enriched by the creation of new abbreviations as well. The newspaper articles about the coronavirus pandemic and the resulting changes in everyday life include the abbreviations such as *PNRR*, *Usca*, or *dad*. The abbreviation *PNRR* (*Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza*) refers to the investment program introduced by the EU member states in April 2021 within the economic recovery program established in July 2020 in order to support the economy of the EU countries, whereas the abbreviation *Usca* (*Unità speciali di continuità assistenziale*) was used with the meaning of special health units comprising health professionals and treating the patients with mild Covid symptoms at home in every region. The examined corpus also contains the formation nucleus based on the abbreviation *dad*. Here, the prefixed words meaning “opposing distance learning” have been noticed in the corpus. Apart from the acronym *dad*, such prefixed words comprise the prefixes *no-* or *anti-* (e.g., *studenti No-Dad*, *protesta anti Dad*). The prefixed word *pro Dad*, the antonym of the prefixed words *no Dad* and *anti Dad*, was noticed as well (e.g., *genitori Pro Dad*).

As far as the frequency of neologisms related to this topic is concerned, the analysed corpus has revealed that semantic neologisms are far less numerous than lexical neologisms; thus, only a few examples have been noted, those borrowed from English – such as the semantic neologisms *hub*, *open day* and *last minute* – being more numerous, as is the case with lexical neologisms. The anglicism *hub* means the busiest international airport in the country. Once the COVID-19 pandemic started, it assumed another meaning as well. It is also used with the meaning of a big room in which Covid testing or vaccination is carried out. The loanword *Open day* was previously used to denote the day when institutions admit visitors interested in obtaining some information. During the pandemic, it assumed the meaning of the day when vaccination is supposed to be carried out. The adjective *positivo* has a new meaning as well. Bonomi and Piotti (5) note that this adjective also stands for the person who has developed antibodies in response to the COVID-19 infection becoming (partly) immune to the virus. The anglicism *recovery fund* in the Italian language was borrowed in 2009 and it denotes the financial means for providing assistance to the economic system (regional, national, international) affected by a crisis or emergency situation. It is noted in the Nuovo Devoto–Oli 2022 dictionary that this syntagm has assumed a new meaning in the language of the media. *Recovery fund* also refers to the fund established by the European Union in order to support the economic recovery of the member states after the crisis caused by the pandemic. The anglicism *last minute* occurs in the corpus along with the lexeme *vaccino*, thus *vaccinazione*, so as to account for receiving a vaccine against the COVID-19 immediately prior to the entry into force of a certain decree or measure regarding obligatory vaccination for the purposes of going to work, school and so on.

Keywords: neologisms, COVID-19, pandemic, Italian